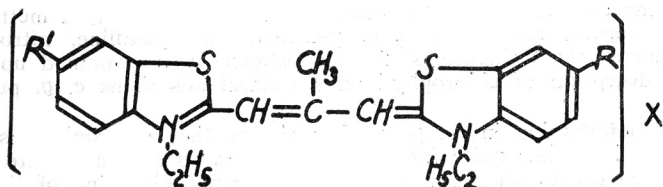

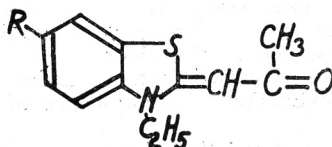
O nekim halogenom supstituiranim karbocijaninskim bojama

N. BREGANT

Uvođenje halogena u molekulu cijaninskih boja opisao je Moudgill¹⁾ kod nekih kinolinskih derivata, a König, Seidel i Stümer²⁾ odnosno Beilenson i Hamer³⁾ priredili su neke halogenom supstituirane derivate tiakarbocijanina tipa (I).

- I. (R = R' = Cl; X = J)
 II. (R = Cl; R' = H; X = J)
 III. (R = R' = Cl; X = Br)

IV.

Kako nema u literaturi podataka za sintezu tiakarbocijaninu I analognog monohalogenderivata II, priopćuje se ovdje priprava još neopisanog 2-acetil-metilen-3-etil-6-klorbenzotiazola IV i kondenzacija toga spoja sa 2-metil-3-etilbenzotiazolinium jodidom, kojom se dobiva traženi karbocijanin 5-klor-8-metil-2,2'-di-etil-tiakarbocijanin jodid II. Zbog jako izražene mezomerije karbocijaninskih boja može se očekivati, da se karbocijaninski kation II može dobiti isto tako kondenzacijom 2-acetil-metilen-3-etilbenzotiazola sa 6-klor-2-metil-3-etil-benzotiazolinium jodidom. Za ovu sintezu potrebni 6-klor-2-metil-3-etil-benzotiazol priredjen je iz reakcionog produkta anilinklorhidrata i sumpormonoklorida (S₂Cl₂)⁴⁾ preko natrijeva-m-klor-o-amino-tiofenolata s anhidridom octene kiseline²⁾.

¹⁾ Moudgill, J. chem. Soc., 1922, 1509.

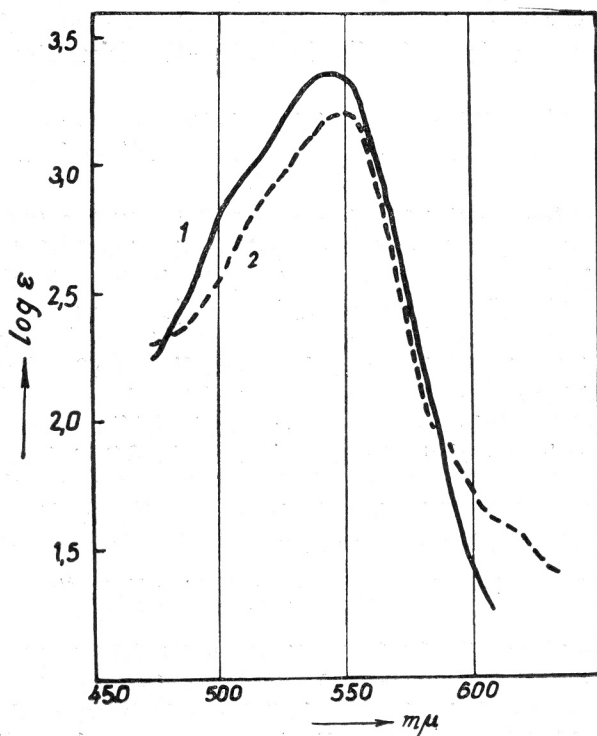
²⁾ König, Seidel i Stümer, Ber. d. deutsch. chem. Ges., 61 (1928) 2065.

³⁾ Beilenson i Hamer, J. chem. Soc., 1936, 1225.

⁴⁾ C. 1922, II., 265; D. R. P. 360 690; 367.344. U eksperimentalnom dijelu je opisan razrađeni laboratorijski postupak za pripravu ovog produkta.

Na taj način dobiven karbocijanin II pokazuje apsorpcioni maksimum kod $545 \text{ m}\mu$, $\log \epsilon = 3,4$ 0,25 mg/100 g otopina u 96% etanolu.

Prirèden je osim toga nešto izmijenjenim postupkom i od Beilenson-a i Hamer-a³⁾ već opisani 5,5'-diklor-8-metil-2,2'-dietilkarbocijaninjodid (I.) i još neopisani bromid III. Bromid III pokazuje apsorpcioni maksimum kod $550 \text{ m}\mu$, $\log \epsilon = 3,2$, 0,25 mg/100 g. otopina u 96% etanolu.

Sl. 1.

- (1) 5-klor - 8 - metil - 2,2' - dietiltiakarbocijaninjodid, 0,25 mg/100 g otopina u 96% etanolu.
5-chloro-8-methyl-2,2'-diethylthiacarbocyanine iodide, 0,25 mg/100 g. solution in 96% ethanol.
- - - (2) 5,5'-diklor-8-metil-2,2' dietilkarbocijaninbromid, 0,25 mg/100 g otopina u 96% etanolu.
5,5 dichloro-8-methyl-2,2'-diethylthiacarbocyanine bromide, 0,25 mg/100 g. solution in 96% ethanol.

Ovaj je rad izveden u Kemijskom institutu Prirodoslovno-matematičkog fakulteta, a objavljuje se po dozvoli direktora Instituta za industrijska istraživanja.

Zahvaljujem se prof. L. Filipoviću za izvršene mikroanalze, prof. K. Balenoviću za savjete tokom rada, a S. Straussu od Instituta za industrijska istraživanja za izvršena spektralno-fotometrijska mjerenja.

EKSPERIMENTALNI DIO*)

6-klor-2-metil-benzotiazol (a). Preparacija izvršena je prema Königu¹ i suradnicima (2), iz reakcionog produkta anilinklorhidrata sa S_2Cl_2 .

*) Tališta su nekorigirana.

Reakcioni produkt anilinklorhidrata i S₂Cl₂ (4). U okruglu tikvicu sa 3 grla od 1 litre, sa lijevkom za dokapavanje, povratnim hladilom, i mehaničkom mješalicom, stavi se 64,8 g (0,5 mola) sasvim suhog anilinklorhidrata, i dokapava se tokom jednog sata uz miješanje 120,5 ml (1,5 mola) S₂Cl₂. Temperatura reakcione smjese treba da je za to vrijeme između 50° i 70°. Nakon što je dodan sav S₂Cl₂, reakciona se smjesa grije još najmanje 1/2 sata na 70°, dok više ne pokazuje pozitivnu izonitrilnu reakciju, filtrira se i pere sa 80—100 ml toluola. Tamno-smeđi, amorfni reakcioni produkt suši se u vakuumu vodene sisaljke kod 30°—40°. Iskorištenje je 90—95% teor.

6-klor-2-metil-3-etil-benzotiazolinium jodid (b). Preparacija izvršena je prema Beilenson-u i Hamer-u (3). Kristalizacijom iz metanola dobiva se 60% teor. kvarterne soli sa T. t.: 235°.

2-acetil-metilen-3-etil-6-klor-benzotiazol (IV), 13,4 g (0,04 mola) kvarterne soli (b) otopljeno je u 100 ml suhog piridina kod 100°. Otopini se dodaje zatim kod 60° postepeno, unutar 15 minuta, 5,6 ml = 6,2 g (0,08 mola) acetilklorida. Reakciona se smjesa grije na povratnom hladilu sa CaCl₂ cijevi 12 sati (temperatura kupelji 100—110°). Iza toga se vakuum destilacijom odstrani piridin, ostatak suspendira u 80 ml vode, zaluzi sa K₂CO₃ i ekstrahira sa eterom. Eterski ekstrakt suši se sa K₂CO₃ 45 minuta. Destilacijom odstranjuje se eter, a preostali piridin vakuum destilacijom i sušenjem u vakuumu eksikatoru. Dobiveno je 8,2 g tamno-smeđeg kristaliničnog ostatka (79,15% teor.). T. t.: 134—136°. Prekristaliziran iz abs. etanola T. t.: 147°. Iskorištenje je 40,3%. Za analizu je tvar kristalizirana iz abs. etanola i sušena u vakuumu kod 0,036 mm Hg na 100° 5 sati.

C₁₂H₁₂O N S Cl (253,744) Rač.: C 56,80 H 4,77%
Nađ.: C 56,85 H 4,64%

5-klor-8-metil-2,2-dietiltiakarbocijanin jodid (II), 3 g 2-metil-3-etilbenzotiazolinium jodida (0,0098 mola) otopljeno je u vrućem acetanhidridu (22 ml) i grijano sa ekvimolarnom količinom (2,48 g) spoja IV jedan sat na povratnom hladilu sa CaCl₂ cijevi (temperatura kupelji 160°). Nakon hlađenja filtrirana se boja ispere eterom i suši na 90°. Dobiveno je 26,5% teor. T. t.: 268°. Prekristalizirana iz metanola T. t.: 284°. Iskorištenje je 16,3% teor. Za analizu je tvar kristalizirana iz abs. metanola i sušena u vakuumu kod 100° 5 sati.

C₂₂H₂₂N₂S₂J Cl (540,909) C 48,85 H 4,10%
Nađ.: C 48,90 H 4,11%

5,5'-diklor-8-metil-2,2'-dietiltiakarbocijanin bromid (III). Ekvimolarne količine potpuno čistoga 6-klor-2-metil-benzotiazola i etilnog estera p-toluol sulfonske kiseline griju se u zataljenoj cijevi 6 sati na 120°. Nastala kvarterna sol 6-klor-2-metil-3-etil-benzotiazolinium-p-toluolsulfonat dovoljno je čista za pripravu III.

15%-na otopina 6-klor-2-metil-3-etilbenzotiazolinium-p-toluol-sulfonata u bezvodnom piridinu grijana je 1 sat na povratnom hladilu sa 2 mola etilnog estera ortoocetene kiseline. Još vrućoj reakcionoj smjesi doda se dvostruki volumen 40%-ne vodene otopine amonijeva bromida i sve ulije

u deseterostruku količinu vode. Nakon stajanja 12 sati kod 0°, nastali talog se filtrira, suši i kristalizira iz metanola. Iskorištenje 15% T. t.: 265°

$C_{22}H_{21}N_2S_2Cl_2Br$ (528,35) Rač. C 50,00 H 4,00%
Nađ.: C 50,25 H 4,20%

KEMIJSKI INSTITUT
PRIRODOSLOVNO MATEMATIČKOG FAKULTETA
ZAGREB
INSTITUT ZA INDUSTRIJSKA ISTRAŽIVANJA
ZAGREB

Prilijeno 3. rujna 1951.

ABSTRACT

Some halogen substituted carbocyanine dyes

N. BREGANT

The synthesis of three new substances is described:

2-acetyl-methylen-3-ethyl-6-chloro-benzthiazole, $C_{12}H_{12}ONSCl$ (IV). 13,4 g. (0,04 mol) of 6-chloro-2-methyl-3-ethyl-benzothiazolium iodide is dissolved in 100 ml. of dry pyridine at 100°, the solution cooled to 60° and 6,2 g. (0,08 mol) of acetylchloride successively added during 15 minutes. The mixture is heated under a reflux condenser provided with a $CaCl_2$ tube for 12 hours at 100°–110°. The pyridine is then removed by a distillation in vac., the residue suspended in 80 ml. of water, alcalized with K_2CO_3 and extracted with ether. The extract is dried with K_2CO_3 for 45 minutes. The ether is removed by distillation in vac. Yield 40,3%. The substance recrystallized from abs. ethyl alcohol shows a m. p. 147°.

5-chloro-methyl-2,2-diethylthiacarbocyanine iodide, $C_{22}H_{22}N_2S_2ICl$ (II). 3 g. (0,0098 mol) of 2-methyl-ethylbenzothiazolium iodide is dissolved in 22 ml. of hot acetanhydride and heated with 2,48 g. of IV under a reflux condenser provided with a $CaCl_2$ tube for 1 hour at 160°. After cooling the dye is filtered, washed with ether and dried at 90°. Yield 16,3%. The substance recrystallized from methanol shows a m. p. 284°.

5,5'-dichloro-8-methyl-2,2'-diethylthiacarbocyanine bromide, $C_{22}H_{21}N_2S_2Cl_2Br$ (III). A 15% solution of 6-chloro-2-methyl-3-ethylbenzothiazolium-p-toluene-sulphonate in anhydr. pyridine is heated with 2 mols of the ethyl ester of orthoacetic acid under a reflux condenser. To the mixture white still hot a double volume of a 40% aqueous solution of ammonium bromide is added and the whole poured in a tenfold quantity of water. After standing for 12 hours at 0° the formed precipitate is filtered off, dried and recrystallized from methanol. Yield 15%, m. p. 265°.

CHEMICAL INSTITUTE
FACULTY OF SCIENCE
ZAGREB, CROATIA
and
INSTITUTE OF INDUSTRIAL
INVESTIGATIONS
ZAGREB, CROATIA

[Received, September 3, 1951]